

Prevenција digitalnog nasilja...

ZA RODITELJE

Dr Dobrinka Kuzmanović

**POKAŽI
RISPEKT,
REAGUJ NA
HEJT!**

Impresum

Digitalne tehnologije oblikuju sve aspekte funkcionisanja savremenih porodica, suočavajući ih sa novim zahtevima, kompetencijama i izazovima. Korišćenje digitalnih uređaja i interneta, pored brojnih mogućnosti, nosi sa sobom i određene rizike. Kada je reč o mladima, jedan od najozbiljnijih i najčešće razmatranih rizika u digitalnom okruženju jeste **digitalno nasilje**. Roditelji/drugi zakonski zastupnici dece, uz ostale učesnike vaspitno-obrazovnog procesa, imaju ključnu ulogu u prevenciji svih oblika vršnjačkog nasilja, uključujući i digitalno.

Ovaj vodič kreiran je s ciljem da osnaži roditelje/druge zakonske zastupnike dece, za aktivno uključivanje u prevenciju digitalnog nasilja i pružanje podrške deci –adolescentima da postanu i/ili ostanu bezbedni u digitalnom okruženju.

U njemu ćete pronaći odgovore na sledeća pitanja:

- **Šta je digitalno nasilje i po čemu je specifično u odnosu na tradicionalno nasilje?**
- **Gde se digitalno nasilje dešava?**
- **Koji su najčešći oblici digitalnog nasilja?**
- **Koliko je digitalno nasilje zastupljeno među mladima?**
- **Na osnovu čega roditelji mogu da zaključe da dete trpi digitalno nasilje?**
- **Zašto su mladi digitalno nasilni?**
- **Koje su posledice digitalnog nasilja po dobrobit i mentalno zdravlje mladih?**
- **Zašto se mladi ređe obraćaju za pomoć roditeljima nego vršnjacima?**
- **Da li mladi imaju šta da nauče od roditelja u vezi sa digitalnim nasiljem?**
- **Kako se gradi odnos uzajamnog poverenja i razumevanja sa detetom?**
- **Da li je zadatak roditelja ili škole da opremi mlade veštinama bezbednog korišćenja interneta?**
- **Da li zabrane i ograničavanje korišćenja digitalnih uređaja mogu da preduprede digitalno nasilje?**
- **Kako roditelji treba da reaguju kada je dete žrtva digitalnog nasilja?**
- **Kome u školi roditelji mogu da se obrate u vezi sa digitalnim nasiljem?**

- **Kakvu ulogu škola ima u prevenciji digitalnog nasilja?**
- **Kako škola treba da reaguje na digitalno nasilje?**

Pre nego što nastavite sa čitanjem, razmislite kako biste vi odgovorili na navedena pitanja. To je način da preispitate vlastita znanja i uverenja o digitalnom vršnjačkom nasilju i osvestite sopstvene roditeljske prakse.

Šta je digitalno nasilje i po čemu je specifično u odnosu na tradicionalno nasilje?

Digitalno nasilje (engl. Cyberbullying), široko definisano, jeste korišćenje digitalne tehnologije i interneta s ciljem da se druga osoba povredi, uznemiri, uplaši, ponizi, osramoti, da joj se nanese šteta. Osim termina digitalno nasilje, koriste se i drugi termini, npr. **vršnjačko nasilje na internetu, onlajn nasilje, sajber maltretiranje** itd.

Iako je reč o relativno novom obliku nasilja, koji je postao popularan tokom poslednjih decenija, sa intenzivnijim korišćenjem digitalne tehnologije i interneta, digitalno nasilje povezano je sa **tradicionalnim vršnjačkim nasiljem**. Zajedničko za ova dva oblika nasilja jeste postojanje namere da se druga osoba povredi. S obzirom na medij u kojem se dešava, digitalno nasilje poseduje i neke svoje **specifičnosti**, od kojih su najvažnije: ● anonimnost nasilne osobe (mogućnost prikrivanja identiteta, zbog čega se ovaj oblik nasilja naziva „kukavičkim”), ● stalna dostupnost „žrtve” (nasilje se može vršiti u bilo koje vreme i sa bilo kog mesta, ukoliko postoji pristup internetu), ● ogromna, praktično beskonačna publika, ● širenje informacija velikom brzinom, ● nemogućnost trajnog uklanjanja informacija (tzv. „digitalnih tragova”) jednom postavljениh na internet (uprkos pravu građana na digitalni zaborav) i mogućnost ponovljenog uznemiravanja.

Svako nasilje, bez obzira da li se dešava u direktnoj komunikaciji ili posredstvom digitalnih alata, predstavlja **ozbiljan problem u međuljudskim odnosima** i iziskuje kontinuirano sprovođenje preventivnih mera unutar porodice.

Gde se digitalno nasilje obično dešava?

S obzirom na to da su komunikacija i zabava najučestalije aktivnosti mladih na internetu, na šta nam ukazuju brojna (domaća i strana) istraživanja, najčešća mesta na kojima se dešava digitalno nasilje jesu:

- veb-sajtovi za društveno umrežavanje, popularno nazvane društvene mreže (npr. Facebook, Instagram, Snapchat, Tik Tok);

- aplikacije za razmenu poruka, tzv. četovanje i kreiranje onlajn grupa za komunikaciju (npr. Viber, WhatsApp);
- forumi, blogovi, video-kanali (npr. YouTube);
- platforme za igranje video-igara itd.

Koji su najčešći oblici digitalnog nasilja?

Kada je reč o mladima, najčešće su zastupljeni sledeći **oblici digitalnog nasilja**:

- **slanje uvredljivih, okrutnih ili ružnih poruka;**
- **javno deljenje ili slanje fotografija ili video snimaka neke osobe (po pravilu, bez njenog odobrenja i znanja) s ciljem da se ta osoba ismeje ili ponizi;**
- **pretnje i provokacije upućene drugoj osobi, huškanje i podsticanje drugih da je povrede i da joj nanesu štetu;**
- **širenje glasina ili laži o drugome;**
- **ignorisanje, izostavljanje i isključivanje iz grupe ili aktivnosti na internetu;**
- **„trolovanje”, odnosno, iznošenje netačnih, neproverenih informacija, ostavljanje negativnih komentara u onlajn grupama, kako bi se izazvala svađa ili negativna emocionalna reakcija, javno diskreditovanje osoba sa određenim mišljenjem ili stavom;**
- **kreiranje lažnih naloga na tuđe ime i njihova zloupotreba (npr. slanje neprimerenih poruka prijateljima osobe čiji je nalog zloupotrebljen ili uspostavljanje kontakta sa osobom koja je prethodno blokirala pristup svom nalogu)**
- **„govor mržnje”, odnosno, ruganje ili zadirkivanje nekoga zbog ličnih atributa (npr. religija, pol, rasa, seksualna orijentacija) ili izgleda.**

Koliko je digitalno nasilje zastupljeno među mladima?

Ako se osvrnemo na nalaze dosadašnjih istraživanja, zaključićemo da nije jednostavno dati odgovor na ovo pitanje, jer, zastupljenost digitalnog nasilja varira u zavisnosti od više faktora: od toga šta se tačno pita, tj. šta se podrazumeva pod digitalnim nasiljem, kako se pita, ko pitanja, na koji vremenski period se odnosi pitanje, kog su uzrasta ispitanici itd.

Na osnovu izveštavanja medija (pogotovu kada se dogodi neki incident) moglo bi se zaključiti digitalno je nasilje u porastu među mladima u Srbiji, iako istraživanja sprovedena tokom poslednje decenije ovo ne potvrđuju. Prema rezultatima međunarodnog istraživanja Deca Evrope na internetu, u koje je bila uključena i naša zemlja, pre pandemije koronavirusa, digitalnom nasilju bio je izložen približno svaki treći učenik starijih razreda osnovne škole i svaki četvrti srednjoškolac. Većina njih su rekli da nisu bili previše uznemireni ovim iskustvom, nažalost, ima i onih (približno petina) koje je digitalno nasilje veoma uznemirilo. Nedostaju nam nova istraživanja na reprezentativnom uzorku učenika koja bi nam dala jasnu sliku o zastupljenosti digitalnog nasilja tokom i nakon pandemije koronavirusa. Neka strana istraživanja pokazuju, da se, prema izveštajima učenika, digitalno nasilje uvećalo tokom pandemije koronavirusa.

Na osnovu čega roditelji mogu da zakluče da dete trpi digitalno nasilje?

Iako **ne možemo da govorimo o sigurnim pokazateljima izloženosti digitalnom nasilju**, roditelji bi trebalo da obrate pažnju ukoliko kod deteta primete:

- **Promene raspoloženja;**
- **Promene u načinu emocionalnog reagovanja, veoma izražene negativne emocije (npr. ljutnja i bes);**
- **Problemi sa snom (kasniji odlazak na spavanje, nesanica) i ishranom (npr. mršavljenje ili gojenje);**
- **Nisko samopoštovanje;**
- **Samopovređivanje, korišćenje štetnih supstanci;**
- **Povlačenje iz onlajn aktivnosti, dodatna opreznost i mere zaštite;**
- **Nagle promene u ponašanju (npr. izbegavanje škole, druženja sa vršnjacima)**
- **Nasilno ponašanje prema drugima;**

Imajte na umu da bilo koji od navedenih pokazatelja nije dovoljan da bismo sa sigurnošću mogli da govorimo o trpljenju digitalnog nasilja, kao i da navedeni pokazatelji mogu da ukazuju na razne druge probleme.

Zašto su mladi digitalno nasilni?

Digitalno nasilje je složen fenomen uslovljen različitim faktorima. U stručnoj literaturi, faktori rizika za digitalno nasilje (koji su istovremeni i protektivni ili zaštitni faktori) obično se klasifikuju na više nivoa: individualni nivo (npr. agresivnost, impulsivnost, niska tolerancija na frustraciju, loše socijalne veštine), vršnjaci (npr. odsustvo podrške od strane vršnjaka, loši odnosi), porodica (npr. nedostatak podrške, nasilje i drugi problemi), škola (npr. nepovoljna klima u školi, prisustvo tradicionalnog nasilja) i širi društveni kontekst (nasilje u medijima, kultura nenasilja u društvu).

Osobe koje vrše digitalno nasilje obično **veruju da njihov identitet** (skriven iza lažnih profila, imena, fotografija) **neće biti lako otkriven**, pa da, samim tim, neće snositi posledice za sopstveno nasilno ponašanje, ili jednostavno **nemaju hrabrosti i ne osećaju se dovoljno „moćno“ da se suprostave drugome „licem-u-lice“**, pa to čine na ovaj način.

Koje su posledice digitalnog nasilja po dobrobit i mentalno zdravlje mladih?

Kako pokazuju nalazi brojnih istraživanja, ali i klinička praksa, dugotrajna izloženost digitalnom nasilju negativno utiče na sve aspekte razvoja, a posebno na socio-emocionalni razvoj mladih, ostavljajući posledice različitog intenziteta. U nekim slučajevima mladi se osećaju uznemireno, postišeno, povređeno, prevareno, ali nakon određenog vremena, uspevaju da prevaziđu problem. Nekada su te posledice ozbiljnije, npr. mogu odbijati odlazak u školu, ispoljavati znake depresivnosti, anksioznosti, delinkventnog ponašanja, pribеći korišćenju psihoaktivnih supstanci itd. U ovakvim slučajevima zaista imamo razloga za brigu. U literaturi ima primera koji ukazuju na povezanost uznemiravanja na internetu sa suicidalnim mislima i idejama, pokušajem ili izvršenjem suicida, pa je tako nedavno skovan novi termin „sajberbulicid“ (engl.

cyberbullicide) (Schonfeld et al, 2023). Uprkos tome, ne možemo reći da je izloženost digitalnom nasilju uzrok tome, ali ona može doprineti, „doliti ulje na vatru“, i učiniti još ranjivijom mladu osobu koja se već nosi sa problemima.

Iskustvo digitalnog nasilja može imati dugoročne negativne posledice po mentalno (i fizičko) zdravlje mladih, **kako onih koji su mu izloženi, tako i onih koji su nasilni**. Čak i **svedočenje** digitalnog nasilja može biti povezano sa depresivnim simptomima i socijalnom anksioznošću kod mladih!

Zašto se mladi ređe obraćaju za pomoć roditeljima nego vršnjacima?

Tačno je da se mladi u situacijama kada iskuse negativne stvari na internetu znatno češće obraćaju za pomoć svojim vršnjacima, nego odraslima (roditeljima i nastavnicima u školi). Tačno je i to da u ovom periodu života vršnjačka grupa predstavlja najvažniji faktor socijalizacije mladih. Važno je znati i ovo: što su roditelji manje prisutni i uključeni, adolescenti su podložniji vršnjačkom pritisku.

Jedan od razloga neobraćanja mladih roditeljima jeste stav da im „nisu dorasli” u pogledu digitalnih kompetencija i da im ne mogu pomoći u takvim situacijama. Drugi je što se pribojavaju ograničavanja upotrebe interneta, odnosno restriktivnih mera ili drugih negativnih reakcija roditelja (ljutnja, bes, razočarenje). Treći razlog bi moglo biti to što nemaju dovoljno blizak odnos sa roditeljima i što nisu naučili da s njima dele važne stvari i od njih dobijaju podršku bez osude, omalovažavanja i okrivljavanja.

Da li mladi imaju šta da nauče od roditelja u vezi sa digitalnim nasiljem?

Tokom poslednjih godina, često se moglo čuti da su današnji mladi „digitalni urođenici” a njihovi roditelji „digitalni imigranti” (termine je skovao američki autor M. Prenski), i da između njih postoji jaz u digitalnim veštinama. Sva dosadašnja istraživanja u okviru kojih su direktno procenjivane digitalne kompetencije učenika različitog uzrasta potvrđuju da one nisu na željenom nivou, odnosno da je neophodno dodatno raditi na digitalnom opismenjavanju mladih. Kada učenici sami procenjuju svoje veštine dobija se znatno „ružičastija” slika, a čak su i nastavnici skloni da potcenjuju sopstvene digitalne kompetencije u odnosu na učeničke.

Adolescenti imaju šta da nauče od svojih roditelja u vezi sa digitalnim nasiljem, čak i kada su veštiji u korišćenju tehnologije. Roditelji možda manje znaju o društvenim mrežama, ali imaju više životnog iskustva. Nisu vam potrebne ekspertske digitalne kompetencije da biste mogli da pružite podršku detetu, ali je neophodno da dobro poznajete sopstveno dete i razumete njegove potrebe.

Kako se gradi odnos uzajamnog poverenja i razumevanja sa detetom?

Malo je roditelja koji se ne bi složili sa tvrdnjom da su adolescenti uzrasna grupa koja svakodnevno „stavlja pod lupu” adekvatnost roditeljske uloge. Zbog promena koje se dešavaju na svim poljima (fizičkom, kognitivnom, emocionalnom, socijalnom, ponašajnom) adolescencija predstavlja najburniji period u razvoju čoveka. Dok želja za novim i uzbudljivim iskustvima raste, razvoj veština za samoregulaciju i suzbijanje impulsivnog reagovanja („kočnica”) kao da stagnira. Potreba adolescenta da postane autonomno biće, što je sastavni deo procesa odrastanja, rezultira svakodnevnom „probijanjem granica” i netrpeljivošću u odnosu sa odraslima. Promene u ponašanju, koje osciliraju od „deteta predškolskog uzrasta” do „odrasle osobe”, kao i promene očekivanja u odnosu na roditelje, svakodnevno podrivanje roditeljskog autoriteta, mogu biti vrlo frustrirajući za roditelje, pogotovu ako nemaju dovoljno veština (da, roditeljstvo se uči!) ili su razvili neki od disfunkcionalnih roditeljskih stilova – **autoritarni** (strogi i emocionalno hladni roditelji), **popustljivi** (bez kontrole i zahteva, emocionalno topli roditelji) i **zanemarujući** (bez kontrole i zahteva, emocionalno hladni roditelji). Roditelji kod kojih je pretežno zastupljen **autoritativni stil roditeljstva**, za razliku od prethodno navedenih, neguju topao emocionalni odnos sa detetom, pružaju mu podršku i spremni su da ga čuju, preduzimaju mere zaštite (shodno uzrastu), ali daju detetu slobodu i omogućavaju mu da postane otporno na izazove u digitalnom okruženju i nauči kako da se s njima nosi.

Od **autoritarnih roditelja** očekuje se da provode više vremena slušajući dete/mladu osobu, da rade na uspostavljanju odnosa bliskosti i uzajamnog poverenja, uz obostrano poštovanje pravila, ali da ostave detetu više slobode za samostalno donošenje odluka unutar granica koje postave (što su deca starija, granice postaju zabavije, jer je to jedini način da deca razviju samokontrolu i samoregulaciju sopstvenog ponašanja).

Popustljivi roditelji trebalo bi da vežbaju postavljanje granica, primenu i poštovanje pravila, da ne brinu da će ih dete manje voleti zato što postavljaju pravila – deca svih uzrasta, uključujući i adolescente, „vape” za jasnim pravilima u čijem su donošenju sami učestvovali i njihovom doslednom primenom, kao i da prihvate roditeljsku odgovornost za obezbeđivanje bezbednog digitalnog okruženja za dete, koja je veća ukoliko su deca mlađa.

Od **zanemarujućih roditelja** očekuje se da pronađu vreme za decu i načine da se aktivno uključe u njihov onlajn život, da razgovaraju o aktivnostima na internetu, nteresoivanjima, potrebama, navikama, a ukoliko nisu u stanju da se uhvate u koštac sa izazovima „digitalnog roditeljstva”, da potraže stručnu podršku.

Da li je zadatak roditelja ili škole da opremi mlade veštinama bezbednog korišćenja interneta?

Bezbedno korišćenje interneta predstavlja jednu od najvažnijih digitalnih kompetencija građana u 21. veku. Digitalna kompetencija ubraja se u ključne obrazovne kompetencije za celoživotno učenje i aktivno učešće u društvu. Zakon propisuje da je za njen razvoj odgovaran sistem formalnog obrazovanja. Digitalne kompetencije učenici počinju da stiču od početka obaveznog obrazovanja, u okviru predmeta Digitalni svet, ali i kasnije, tokom čitavog obrazovnog procesa, u okviru predmeta Računarstvo i informatika, kao i ostalih predmeta, s obzirom na to da je reč o međupredmetnoj kompetenciji.

Kako mladi ulaze u digitalni svet pre nego što imaju mogućnost da steknu digitalne kompetencije u okviru sistema obrazovanja, roditelji su takođe odgovorni za opremanje mladih digitalnim veštinama. Za sticanje i kontinuirano unapređivanje digitalnih kompetencija neophodna je sistemska podrška svih aktera u vaspitno-obrazovnom procesu.

Da li zabrane i ograničavanje korišćenja digitalnih uređaja mogu da preduprede digitalno nasilje?

U literaturi se govori o više načina roditeljskog posredovanja (medijacije) tokom korišćenja interneta od strane dece i njihovoj efikasnosti u prevenciji digitalnog nasilja. Roditelji se razlikuju u pogledu korišćenja **socijalne medijacije** (aktivno učešće i postavljanje pravila) i **tehničke** medijacije (nadgledanje, praćenje i roditeljska kontrola), i u pogledu toga da li im je cilj da **omoguće** ili **ograniče** detetovo korišćenje tehnologije.

Kako pokazuju istraživanja, restriktivne mere – ograničavanje i zabrane, nemaju mnogo smisla, pogotovu u adolescentskom uzrastu, a nije ih lako ni sprovesti. Sudeći prema izjavama učenika, roditelji u Srbiji ove mere retko primenjuju, čak i kada su deca mlađeg uzrasta (manje od petine dece uzrasta između 9 i 12 godina kažu da im nije dozvoljeno korišćenje društvenih mreža, a samo 2% dece uzrasta između 13 i 17 godina). Ovo nas navodi na zaključak je većina roditelja nedovoljno uključena u digitalni život svoje dece, pa da samim tim ne podstiču ni konstruktivno korišćenje interneta

Za razliku od roditeljske kontrole, aktivno uključivanje doprinosi manjoj učestalosti vršenja digitalnog nasilja.

Kako roditelji treba da reaguju kada je dete žrtva digitalnog nasilja?

- Problem shvatite ozbiljno, nikako ga ne omalovažavajte, čak i ako iz perspektive odrasle osobe izgleda bezazleno;
 - Pažljivo i strpljivo saslušajte ono što dete ima potrebu da podeli s vama, u suprotnom ga možete obeshrabriti da otvoreno razgovara;
 - Pružite detetu безусловnu podršku;
 - Savladajte negativne emocije, ukoliko se jave, ostanite „hladne glave”;
- Što pre obavestite školu, razrednog starešinu, nekog od članova tima za zaštitu;
- Razmotrite koliko je situacija ugrožavajuća po dete i da li je potrebno da konsultujete stručnu osobu;
 - U zavisnosti od toga gde se nasilje dogodilo, razmotrite kome je najbolje da prijavite nasilje;
 - mate na raspolaganju: internet provajdera, Centar za pomoć (na društvenim mrežama i onlajn platformama), Nacionalni kontakt centar za bezbednost dece na internetu, Nacionalnu platformu za prijavu nasilja, MUP – Odeljenje za borbu protiv visokotehnološkog kriminala (ako poruke sadrže pretnje nasiljem, dečiju pornografiju i sl.).

Kome u školi roditelji mogu da se obrate u vezi sa digitalnim nasiljem?

U skladu sa [Pravilnikom o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje](#) (u daljem tekstu: Pravilnik o protokolu), u svakoj školi postoji tim za zaštitu od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja (u daljem tekstu: tim za zaštitu). Članovi tima za zaštitu su, po pravilu, stručni saradnici (psiholog, pedagog) i nastavnici, ali se mogu uključiti i roditelji, predstavnici lokalne zajednice, učeničkog parlamenta i po potrebi odgovarajući stručnjaci (socijalni radnik, specijalni pedagog, lekar, predstavnik policije i dr.).

Uvek možete da se obratite članovima tima za zaštitu, a imajte na umu da ovaj tim **ima obavezu da uključuje roditelje u preventivne i interventne mere i aktivnosti na nivou škole.**

Kakvu ulogu ima škola u prevenciji digitalnog nasilja?

U skladu sa Pravilnikom o protokolu, **škola ima obavezu da planira i sprovodi aktivnosti usmerene na prevenciju svih oblika nasilja, uključujući i digitalno.** Ove aktivnosti su sastavni deo godišnjeg plana rada škole, odnosno programa zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Učenici, roditelji i zaposleni zajednički planiraju, osmišljavaju i sprovode preventivne aktivnosti.

Ciljevi preventivnih aktivnosti jesu:

- **podizanje nivoa svesti i osetljivosti učenika, roditelja/drugih zakonskih zastupnika dece i svih zaposlenih u školi za prepoznavanje svih oblika nasilja, uključujući i digitalno;**
- **negovanje atmosfere saradnje i tolerancije, uvažavanja i konstruktivne komunikacije u kojoj se ne toleriše nasilje, bez obzira na razlike;**
- **unapređivanje znanja, veština i stavova potrebnih za kreiranje bezbednog i podsticajnog okruženja i konstruktivno reagovanje na nasilje;**
- **upoznavanje sa procedurama za prijavljivanje i postupanje u slučaju sumnje ili saznanja o digitalnom nasilju i zaštita;**
- **usvajanje pozitivnih normi i oblika ponašanja, učenje veština konstruktivne komunikacije i razvijanje empatije;**
- **razvijanje socioemocionalnih kompetencija učenika, roditelja i zaposlenih (svest o sebi, svest o drugima, samoregulacija, odgovorno donošenje odluka i dr.).**

Kako škola treba da reaguje na digitalno nasilje?

Pravilnikom o protokolu, osim preventivnih, propisane su i interventne mere, odnosno, reagovanje škole na digitalno nasilje, zavisno od procenjenog nivoa nasilja. Digitalno, kao i drugi oblici vršnjačkog nasilja, razvrstani su po nivoima u zavisnosti od intenziteta, stepena rizika, trajanja i učestalosti nasilnog ponašanja, posledica, broja učesnika, uzrasta i razvojnih karakteristika učenika.

- Pod digitalnim nasiljem **PRVOG** nivoa podrazumeva se: uznemiravajuće pozivanje, slanje uznemiravajućih poruka SMS-om, MMS-om. Na **PRVOM** nivou, po pravilu, aktivnosti preduzima samostalno odeljenjski starešina, nastavnik, u saradnji sa roditeljem, u smislu pojačanog vaspitnog rada sa odeljenjskom zajednicom, grupom učenika i individualno. Pod određenim okolnostima, ako vaspitni rad nije bio delotvoran ili se nasilje prvog nivoa ponavlja (informisati se detaljnije u Pravilniku o protokolu), ustanova interveniše aktivnostima predviđenim za drugi, odnosno treći nivo.
- Pod digitalnim nasiljem **DRUGOG** nivoa podrazumeva se: oglašavanje, snimanje i slanje video-zapisa, zloupotreba blogova, foruma i četovanja, snimanje kamerom pojedinaca protiv njihove volje, snimanje kamerom nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika. Na **DRUGOM** nivou, po pravilu, aktivnosti preduzima odeljenjski starešina u saradnji sa pedagogom, psihologom, timom za zaštitu i direktorom, uz obavezno učešće roditelja, u smislu pojačanog vaspitnog rada. Ukoliko pojačani vaspitni rad nije delotvoran, direktor pokreće vaspitno-disciplinski postupak i izriče meru, u skladu sa zakonom.
- Pod digitalnim nasiljem **TREĆEG** nivoa podrazumeva se: snimanje nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika, dečija pornografija. Na **TREĆEM** nivou, aktivnosti preduzima direktor sa timom za zaštitu, uz obavezno angažovanje roditelja i nadležnih organa, organizacija i službi (centar za socijalni rad, zdravstvena služba, policija i druge organizacije i službe). Kada su učenici koji su izvršili digitalno nasilje mlađi od 14 godina, protiv njih se ne može podneti prekršajna ili krivična prijava, niti pokrenuti prekršajni i krivični postupak, već se isključivo primenjuju mere iz nadležnosti obrazovno-vaspitnog sistema, zdravstvenog sistema i sistema socijalne zaštite.

Kontakti za prijavu digitalnog nasilja:

Nacionalna platforma za prevenciju

<https://cuvamte.gov.rs/prijava-nasilja/>

Nacionalni kontakt centar za bezbednost dece na internetu:

<https://pametnoibezbedno.gov.rs>

broj telefona: **19833**

The background is a solid blue color with a repeating pattern of various geometric shapes in a darker shade of blue. These shapes include circles, triangles, and irregular polygons, scattered across the entire surface.

#ClipsyProtivHejta